

VNS 3/2017 vp valtioneuvoston puolustusselonteko

Valtiovarainministeriö
Marko Synkkänen
Petri Syrjänen
27.2.2017

Kuuleminen 28.2.2017

Valtiovarainvaliokunnalle

Lausunto valtioneuvoston puolustusselonteosta (VNS 3/2017 vp)

Valtiovarainministeriö keskittyy lausunnossaan puolustusselonteon vaikutuksiin valtiontalouteen sekä arvioituihin vaikutuksiin julkisen talouden ja valtiontalouden tunnuslukuihin.

Selonteon vaikutuksista valtiontalouteen

Puolustusselonteon linjauksista suurin valtiontaloudellinen vaikutus aiheutuu strategisista suorituskykyhankkeista (Laivue 2020 ja HX-hanke). Laivue 2020-hankkeen 1,2 mrd. euron rahoitus sisältyi jo kevään 2016 julkisen talouden suunnitelmaan. Hankkeesta aiheutuu valtiolle menoja vuosina 2019-2025. Menojen jakautuminen eri vuosille tarkentuu, kun hankintasopimukset on tehty.

HX-hankkeen eli hävittäjähankinnan hankintahinnaksi on arvioitu 7-10 mrd. euroa. Hankintahinta ja menojen vuotuinen jakauma tarkentuu, kun tarjoukset on saatu. Tarkoitus on pyytää tarjouksia vuonna 2018 ja tarjoukset saataisiin vuonna 2019. Hankintapäätös on tarkoitus tehdä vuonna 2021. Hankkeesta aiheutuu valtiolle menoja tämän hetken tietojen perusteella vuosina 2021-2031. Huhtikuun 2017 julkisen talouden suunnitelmassa joudutaan ottamaan kantaa HX-hankkeesta vuonna 2021 aiheutuviin menoihin.

Puolustusselonteossa ehdotetaan puolustusvoimien materiaali-investointitason säilyttämistä parlamentaarisen selvitysryhmän suositusten mukaisena. Tämä tarkoittaa puolustusmateriaalihankintojen 150 milj. euron määrärahalisäystä vuoteen 2015 verrattuna. Puolustusmateriaalihankintojen määrärahataso olisi näin ollen vuonna 2021 vuoden 2020 tasolla. Asiasta päätetään julkisen talouden suunnitelman yhteydessä.

Selonteossa ehdotetaan myös turvallisuusympäristön muutoksen vuoksi lisäresursseja valmiuden parantamiseksi. Määrärahatarpeeksi on arvioitu 55 milj. euroa vuodesta 2018 alkaen. Hallitus ottaa mahdolliseen lisämäärärahaan kantaa päättäessään julkisen talouden suunnitelmasta. Tällöin otetaan huomioon kaikki esitetyt määrärahatarpeet ja valtiontalouden näkymät.

Huomioita strategisten suorituskykyhankkeiden merkityksestä julkisen talouden kannalta

- Puolustusvoimien strategiset suorituskykyhankkeet väistämättä osaltaan lisäävät velanottotarvetta. Hävittäjien uusimisesta aiheutuvat kulut jakautuvat 2020-luvulle useammalle vuodelle. Tässä vaiheessa ei ole tietoa

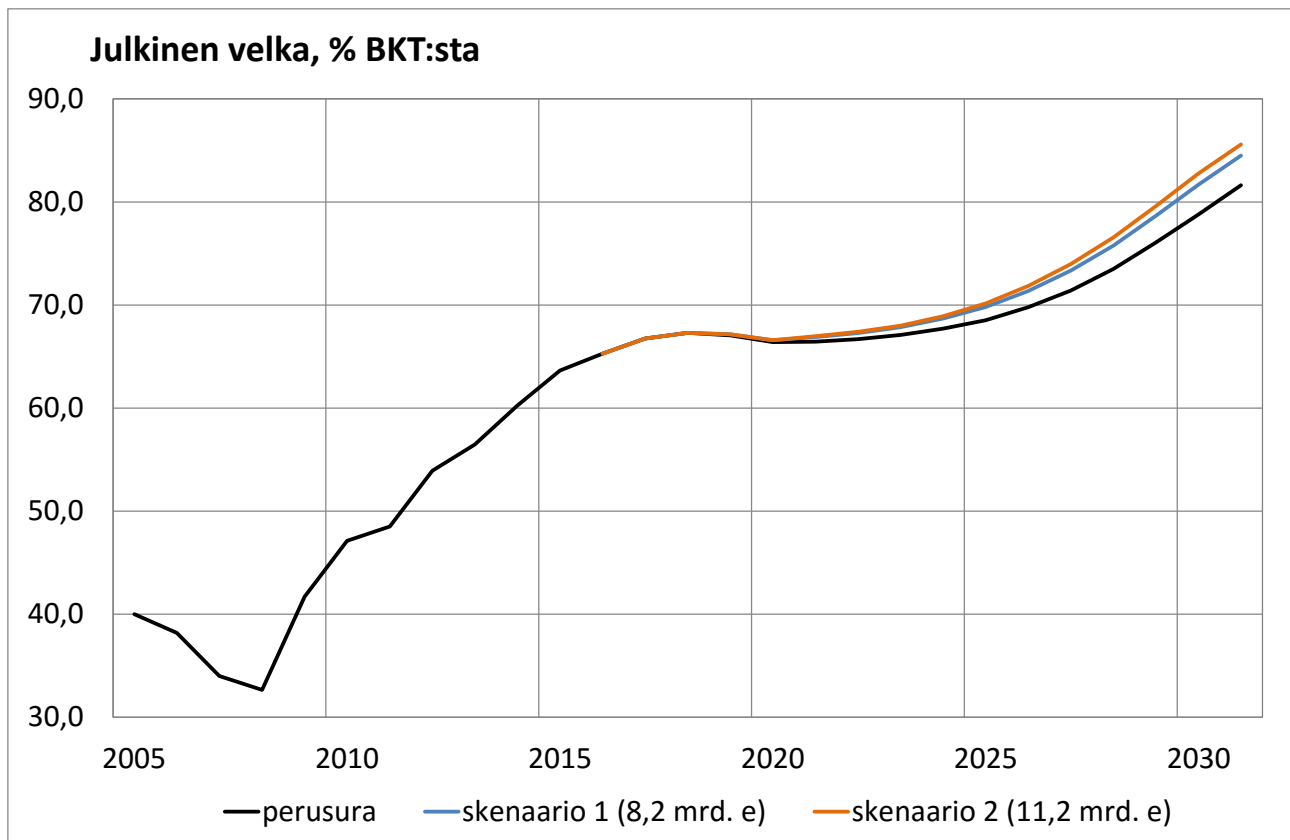
tarkasta summasta tai sen ajoituksesta. Suuntaa-antavissa tarkasteluissa hankinnat lisäävät valtion menoja noin mrd. eurolla vuodessa 2020-luvun jälkipuoliskolla.

- Strategiset suorituskykyhankkeet nostavat pysyvästi velkasuhdetta 3-4 %-yksikköä perusskenaariossa arvioitua korkeammalle tasolle.

- Huolimatta siitä, että julkisen velan suhde BKT:hen kääntyy kehyskauden aikana laskuun, niin tulevat hallitukset joutuvat edelleen jatkamaan julkisen talouden vahvistamista, jotta välttyttäisiin julkisen velan kääntymiseltä uudelleen nousuun. Puolustusvoimien kalustohankinnat osaltaan lisäävät tarvetta julkista taloutta sopeuttaviin toimenpiteisiin.

- Nykyisissä EU:n julkista taloutta koskevilla säännöillä hankintojen edellyttämät menot otetaan huomioon muiden menojen tapaan.

- EU-vertailussa Suomen julkisen talouden velka on tällä hetkellä edelleen keskimääräistä matalampi, mutta se kuitenkin ylittää yhteisesti sovitun 60 % raja-arvon. Ongelmana on se, että pitkän aikavälin näkyvässä velka jatkaisi edelleen nousua ilman uusia korjaavia toimenpiteitä.

Pitkän aikavälin kehitystä kuvaavan perusskenaarion taustaoletuksia:

Pitkällä aikavälillä kasvu jää verrattain vaiheeksi työikäisten lukumäärän alentuessa. Samanaikaisesti ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu, minkä seurauksena nykyisellä kokonaisveroasteella julkinen velka kääntyy 2020-luvulla uudelleen nousuun. Jäljempänä esitettyjen oletusten perusteella laaditussa laskelmassa julkinen velka ylittäisi 2030-luvun alussa yli 80 % suhteessa kokonaistuotantoon.

- Perusskenaario pohjautuu kansantalousosaston pidemmän aikavälin kehitystä kuvaaviin laskelmiin, joiden avulla pyritään arvioimaan väestön ikärakenteen muutoksen mukanaan tuomia paineita julkiseen talouteen.
- Perusskenaariossa sovelletut oletukset ovat keskeisimmiltä osin sovittu EU:n ns. ikääntymistyöryhmässä, jossa ovat edustettuina komissio ja kaikki jäsenmaat. (Aging Working Group)
- Väestöennusteen mukaan v. 2015-2030 työikäisten lukumäärä supistuu 100 000 hengellä. Samanaikaisesti yli 64-vuotiaiden määrä lisääntyy noin 400 000 hengellä. Väestöennusteessa maahanmuutto on oletettu olevan 17 000 henkeä vuodessa.
- Koko talouden tuottavuuden oletetaan nopeutuvan viime vuosien poikkeuksellisen heikon kehityksen jälkeen 1,5 prosenttiin vuodessa pitkällä aikavälillä. Talouskasvu on siten käytännössä tuottavuuden kehityksen varassa.
- Työikäisen väestön supistumisen myötä BKT:n kasvu jää 2020-luvulla keskimäärin runsaaseen yhteen prosenttiin vuodessa.
- Eliniän odotteen kasvun myötä lisävuosista puolet oletetaan olevan ns. terveitä vuosia (eli ne eivät lisää hoito- ja hoivarasitusta). Eliniän kasvu kahdella vuodella lykkää palvelutarvetta vuodella. Esim. 71 vuotiaan palveluntarve vastaa nykyisen 70-vuotiaan palvelutarvetta kun elinikä on pidentynyt kahdella vuodella.
- Nykyisellä muuttumattomalla lainsäädännöllä ikäsidonnaiset menot nousevat seuraavan 15 vuoden aikana yli 2 %-yksikköä suhteessa BKT:hen. Kasvu on ensin voimakkainta eläkemenoissa ja hieman myöhemmin hoito- ja hoivamenoissa.
- BKT:n vaimea kasvu yhdessä ikäsidonnaisten menojen nousun myötä kääntää julkisen velan uudelleen nousuun 2020-luvulla kun oletetaan että verojen suhde BKT:hen pysyy ennallaan.
- Rakenteellisen työttömyyden arvioidaan olevan 6,9 % eli ilman uusia toimenpiteitä työttömyysaste ei laskisi pitkälläkään aikavälillä tätä alhaisemmaksi. Arvio perustuu Euroopan komission ja jäsenmaiden kanssa yhteisesti sovittuihin laskentamenettelyihin.
- Työllisyysaste nousee mm. eläkeuudistuksen myötä, mutta on vuonna 2030 70,8 prosenttia. Tämä perustuu komission laskentamallilla (kohorttisimulaatiomalli) tehtyihin tarkasteluihin. Pidemmällä aikavälillä työllisyysaste nousisi 71,7 prosenttiin (v. 2060).
- Julkisen sektorin tuottavuuden ei odoteta muuttuvan pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi Sote-uudistuksella tavoitellaan tätä, mutta sitä ei ole tässä vaiheessa sisällä laskelmissa. Jos sote-uudistuksen vaikutus otetaan kaavamaisesti huomioon julkisten menojen kasvua vähentävänä tekijänä, niin se osaltaan vaimentaa julkisen velan nousua.
- Julkisen talouden osalta laskelmassa ei ole otettu huomioon muita mahdollisia (todennäköisiä) menopaineita kuten esim. liikenneväylien tai kunnallistekniikan ylläpitoon liittyvää "korjausvelkaa".